

Umhverfis-, orku- og loftslagsráðuneytið

Borgartúni 26

105 Reykjavík

Reykjavík, 10. febrúar 2026

Efni: Umsögn um áform um frumvarp til laga til innleiðingar á RED II (Mál nr. 16/2026)

Þann 27. janúar sl. lagði Umhverfis-, orku- og loftslagsráðuneytið í samráð lagasetningaráform vegna innleiðingar tilskipunar ESB sem gengur undir nafninu *RED II* (tilskipun (ESB) 2018/2001). Í samráðsferli vegna breytinga á lögum um rammaáætlun (vindorka og verndarflokkur) sem lauk 19. janúar sl. benti Qair ásamt mörgum öðrum umsagnaraðilum á að hvorki núgildandi lög um rammaáætlun, né þau lög sem gilda munu eftir að þær breytingar sem boðaðar hafa verið ganga í gegn, samræmast tilskipuninni. Ánægjulegt er, að stjórnvöld hyggist nú ráðast í þær lagabreytingar sem tilskipunin krefst.

Í lið A3 áformanna er þeirri spurningu svarað, að hvaða marki gildandi lög og reglur duga ekki til. Þar eru sér í lagi nefnd lög 30/2008, 65/2003, 40/2013 og segir að önnur löggjöf sem varðar leyfisveitingar kunni einnig að koma til skoðunar. Það kemur á óvart að lög 48/2011 um rammaáætlun séu í áformaskjalinu ekki talin upp meðal þeirra laga sem þarfnast úrbóta þrátt fyrir að ábendingar þar um hafi borist úr ýmsum áttum.

Vakin er sérstök athygli á eftirfarandi mgr. í 16. gr. tilskipunarinnar, þar sem krafa er gerð um hraða og skilvirka afgreiðslu umsókna um leyfi til þess að framleiða sjálfbæra orku:

1. Aðildarrikin skulu koma á eða tilnefna einn eða fleiri tengiliði. Þessir tengiliðir skulu, að beiðni umsækjanda, leiðbeina um og greiða fyrir öllu stjórnsýsluferlinu við umsóknir um og veitingu leyfa. **Ekki skal krefjast þess af umsækjanda að hann hafi samband við fleiri en einn tengilið í öllu ferlinu.** Leyfisveitingaferlið skal ná yfir viðeigandi leyfi til að reisa, endurgera og reka orkuver sem framleiða orku frá endurnýjanlegum orkugjöfum auk leyfa fyrir nauðsynlegar eignir til að tengja þau við dreifikerfið. **Leyfisveitingaferlið skal fela í sér allar málsmeðferðir frá staðfestingu á móttöku umsóknar til sendingar niðurstöðu málsmeðferðarinnar sem um getur í 2. mgr.**

4. Með fyrirvara um ákvæði 7. mgr. **skal leyfisveitingaferlið sem um getur í 1. mgr. ekki vara lengur en tvö ár fyrir orkuver, þ.m.t. öll viðeigandi málsmeðferð lögbærra yfirvalda.** Í tilhlýðilega rökstuddum tilvikum vegna óvenjulegra aðstæðna má lengja þetta tveggja ára tímabil um allt að eitt ár.

Samantekið þýðir þetta, að íslensk löggjöf um afgreiðslu virkjunarkosta þarf að tryggja að

- a. orkuþróunaraðili þurfi ekki að sækja um leyfi fleiri stjórnsýslueininga en einnar;
- b. stakt leyfisveitingarferli nái utan um alla þætti þróunar hvers virkjunarkost frá því að umsókn berst og þar til lokaákvörðun um hvort hann nái fram að ganga liggur fyrir;
- c. almennt spanni leyfisveitingarferli fyrir virkjunarkosti á landi að hámarki 2 ár.

Evrópusambandið hefur eftir gildistöku RED II, sem hér er fjallað um, stigið frekari skref með nýlegri tilskipun (ESB) 2023/2413, nefnd RED III, til þess að tryggja skilvirkni í tengslum við leyfisveitingar til sjálfbærrar orkuframleiðslu, og forgang slíkrar framleiðslu í þágu almannahagsmuna (framleiðsla sjálfbærrar orku er skilgreind sem „overriding public interest“). Í RED III, sem Ísland mun væntanlega fyrr en síðar einnig þurfa að innleiða, er meðal annars mælt fyrir um að:

- d. sú stjórnsýslueining sem þróunaraðili sækir um leyfi hjá hafi að hámarki 45 daga til að svara honum um hvort umsókn hans sé fullnægjandi (grein 16.2);
- e. við úrlausn mála í leyfisveitingarferli sé sérstaklega litið til þess að framgangur grænna virkjunarkosta stuðlar að almannaheill og þjóðar lýðheilsuhagsmunum (grein 16.f.)

Óumdeilt er, að núgildandi lög um rammaáætlun samræmast ekki ofangreindum ákvæðum. Hér er vakin er athygli á því, að þær lagabreytingar sem eru nú í farvatninu eru þeim heldur ekki samræmanlegar. Um er að ræða frumvarp um bættu málsmeðferð og aukna skilvirkni, sem nú er til umræðu á Alþingi, sem og frumvarp um vindorku og verndarflokk, sem nýverið var lagt í samráð. Verði þessi frumvörp óbreytt að lögum,

- a. mun orkuþróunaraðili þurfa að leita til eftirtalinna opinberra aðila hið minnsta:
 1. Umhverfis- og orkustofnunar,
 2. Skipulagsstofnunar,
 3. Sveitarfélags,
 4. Minjastofnunar,
 5. Samgöngustofu,
 6. Vegagerðarinnar;
- b. munu vindorkukostir vera háðir tveimur aðskildum leyfisveitingarferlum; annars vegar rammaáætlun og hins vegar leyfi sveitarfélaga;
- c. mun hámarkslengd leyfisveitingarferlis ríkisins spanna lengri tíma en tvö ár (nánar tiltekið a.m.k. tæpa 25 mánuði) en hámarkslengd leyfisveitingarferlis sveitarfélaga (í tilfalli vindorkukosta) vera óskilgreind;
- d. munu UOS ekki vera settar skýrar skorður um það, hversu fljótt hún svarar þróunaraðila hvort umsókn hans sé fullnægjandi (gr. 9. nýrra laga um rammaáætlun kvæði á um að þetta skyldi gert „svo fljótt sem verða má“ og bætti engu við almenna málshraðareglu núgildandi stjórnsýslulaga);

- e. munu sérákvæði um vindorku valda því að önnur *sérstök sjónarmið* en þau er lúta að almanniheill og lýðheilsu verði höfð að leiðarljósi við mat á vindorkukostum.

Eins og bent hefur verið á úr ýmsum áttum er rammaáætlun barn síns tíma. Sú mikla tregða sem byggð er inn í ferli rammaáætlunar hefur valdið því að evrópulönd sem stuðst hafa við svipaða lagaumgjörð hafa fyrir löngu lagt hana af og innleitt skilvirkara regluverk sem gerir þeim kleift að afla orku í samræmi við þörf sína og þær alþjóðlegu skuldbindingar sem þau hafa undirgengist og að aðlaga löggjöf sína að evrópulöggjöf á öruggan og skilvirkan hátt. Eðlilegast væri að íslensk stjórnvöld færu sömu leið og afnæmu rammaáætlun.

Íslensk stjórnvöld hafa þrátt fyrir framanritað gefið út fyrirætlanir um að styðjast áfram við rammaáætlun. Aðlögun íslenskra laga á sviði orkumála mun þurfa að halda áfram eftir því sem evrópulöggjöfin þróast og verður fróðlegt að sjá hvernig gengur að aðlaga rammaáætlun að þeim breytingum. Það, að fyrirbyggjandi lagabreytingar á rammaáætlun tryggi ekki uppfyllingu EES-samningsins, er vísbending um að það gæti áfram gengið illa. Stjórnvöld eru í því ljósi hvött til að endurskoða afstöðu sína til rammaáætlunar.

Í öllu falli er ljóst að endurskoða þarf strax þær breytingar sem lagðar hafa verið fram á lögum um rammaáætlun. Frumvarpið um bættu málsmeðferð og aukna skilvirkni sem nú er til umræðu í þinginu mætti e.t.v. lagfæra milli 1. og 2. umræðu með því að breyta málshraðareglunum í samræmi við ákvæði tilskipunarinnar. Frumvarp um vindorku og verndarflokk er hins vegar ósamræmanlegt tilskipuninni að því marki, að heildstæðrar endurskoðunnar þarf við áður en því verður útbýtt.

Með vinsemd og virðingu,

f.h. Qair Ísland

Friðjón Þórðarson, framkvæmdastjóri